

Stortingets helse- og omsorgskomiteé.

Innspill til budsjett Prop. 1 S (2025-2026) Helse- og omsorgsdepartementet

Norsk forening mot støy arbeider for å redusere støyplager i Norge, fremme livskvalitet, bomiljø og folkehelse. Foreningen mottar årlig ca 2500 henvendelser fra støyplagete nordmenn som vil vite om rettigheter og tiltak mot støy. Mange frykter redusert livskvalitet og helserisiko fra støyforurensing. SSB rapporterte i 2021 at 2,1 millioner nordmenn bor i omgivelser med støynivå som medfører helserisiko, dvs. støyomgivelser over 55 dBLden .¹

I februar 2024 ble det publisert en metaanalyse av internasjonal forskning de siste ti årene om støy og evidensdokumenterte helsekonsekvenser ². Hjerte- og karsykdommer, fatale slag, blodpropp, fremskyndet demens, kognitive konsekvenser, og utvikling av skadelige biologiske mekanismer i kroppens organer og celler blir dokumentert.

Titusenvis av norske barn bor i støysoner med helserisiko. Trass i denne situasjonen med stor folkehelse- og sykdomsrisiko, forekommer ordet **støy** bare 1 gang i budsjettet. Helse- og omsorgsbudsjettet unnlater nesten konsekvent å omtale sitt ansvar for å forebygge helseskader som følge av støy- og luftforurensing - der offentlige myndigheter har et spesielt stort ansvar som infrastruktureier. Helsesektoren har også ansvar for forskrift om miljørettet helsevern. Støy og luftforurensing er forurensningens to hovedkilder til sykdomsgruppen «ikke smittsomme sykdommer» (NCD - non communicable diseases) ³ som er et satsingsområde i helsepolitikken. Støyforurensing i Norge fører til tap av 10 000 tapte friske leveår hvert år, og forårsaker også for tidlig død i et omfang på høyde med - eller fler - enn antall årlig drepte i trafikkkulykker.

Helse og omsorgspolitikken (s.11)

Helsepolitikken ansvar for å forebygge helseskader og sikre at folkehelsen ikke utsettes for skadelig luft- og støyforurensing fremstår fraværende eller kraftig nedprioritert.

Støy den forurensningen som berører flest mennesker i Norge.

1.6 (s. 15) Budsjettet mangler tiltak for å forebygge helseskade og sikre godt oppvekstmiljø for barn og unge, med trygt lyd- og luftmiljø og ren luft. Folkehelse knyttet til miljøskader er ignorert eller underfinansiert.

1.14 (s. 21) Svært mange som reiser spørsmål i kommunene i medhold av helselov og forskrift om miljørettet helsevern, blir avvist. Regeltolkningen er ujevn. Det gis ingen drahjelp i form av føringer fra departement og helsedirektoratet. Vi minner om at samfunnskostnaden for støy fra samferdsel er anslått til 16 mrd kroner/år, høyere enn f.eks. klima eller trafikkkulykker - områder der det bevilges omfattende innsats, men ikke til støy. Ansvarsfordelingen for miljø og forurensing er uklar mellom departementene. Ujevn bruk folkehelseloven for å rette opp mangler i offentlige vedtak, gir usikker praksis på lavere forvaltningsnivå. Og liten støysikkerhet for folk. I kap 1.14 foreslås etablert et Nasjonalt råd for prioritering og bærekraft, som skal bidra til bred forankring i møte med problemstillinger som treffer på tvers av tjenestenivå. Støyforeningen støtter dette dersom dette rådet også utstyres med oppdatert kunnskap om støy og helse, og kan formidle god veiledning som sikrer ensartet tolkning i anvendelse av folkehelseloven på støy og helserisiko.

Reduksjon av støy må være en selvfølge i et budsjett som rommer forebyggende folkehelsearbeid. Men budsjettet mangler dette i sin nåværende form.

Regjeringens helsemål sier ikke noe direkte om betydningen av å fremme

¹ <https://www.ssb.no/natur-og-miljo/artikler-og-publikasjoner/flere-utsatt-for-stoy-ved-boligen>

² <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2213231723003968?via%3Dihub>

³ <https://www.who.int/teams/noncommunicable-diseases/integrated-support/environmental-risk-factors-and-ncds>

1963-2023, 60 ÅR FOR DIN HELSE

helsemessig gode boforhold. (!) Vi etterlyser en forpliktende kvalitetsindikator for godt bomiljø.

Endringer i folkehelseloven. De utredninger vi hittil har sett, har ikke hatt tegn til skjerpet helseansvar for forurensning. Vi krever at folkehelseloven tar tydelig ansvar for støy- og luftforurensning, som i Norge er en permanent folkehelse- og helse- og livskvalitet, forkortet liv og helsesektorens behandling av dette som utgjør hovedkostnaden. Ny forskning indikerer også at støy fremskynder demens.

Personlig lidelse, helsekonsekvenser og store samfunnskostnader av støy

Støy fører til prematur død for mange mennesker hvert år og årlig tap av mer enn 10 000 friske leveår. (FHI) <https://www.fhi.no/publ/2012/helsebelastning-som-skyldes-veitraf/>. Det er alvorlig sykdom, redusert livskvalitet, forkortet liv og helsesektorens behandling av dette som utgjør hovedkostnaden. Ny forskning indikerer også at støy fremskynder demens.

Programkategori 10 Helse- og omsorg

(Kap. 700, s. 69) Det fremgår ikke av budsjettet hvor Nasjonalt råd for prioritering og bærekraft (1.14 s. 21) skal plasseres og finansieres. Et slik nasjonalt råd vil kunne bidra til å samordne lovverket, tolkingsgrunnlaget for regler og heve en felles kompetanse om støygrenser og helserisiko.

Kap. 703 Internasjonalt samarbeid

(FN se også kommentar til kap 8,)

WHO - Verdens helseorganisasjon (s.78) Norge sitter i styret fom. 2024 og skal aktivt arbeide med å fremme god helse og livskvalitet, vektlegge ikke-smittsomme sykdommer, (NCD) jfr . sykdommer bl.a. forårsaket av støy.

Budapesterklæringen. Vi minner om at Norge i 2023 forpliktet seg ved å underskrive Budapest Declaration om miljø og helse, som skulle øke innsatsen for bedre folkehelse og fremme oppfyllelsen av WHO's anbefalte nivåer, bl.a for støy. Erklæringens paragrafer 17, 25 og 64 inneholder konkrete støyforpliktelser. Vi kan ikke se noen spor av disse forpliktelsene i dette eller foregående statsbudsjett.

Programkategori 10.10 (s 89)

Kap. 714 (s. 93) Folkehelseloven slår fast at samfunnsplaner må kvalitetssikres mot folkehelse. For støy er dette særlig viktig ved store infrastrukturplaner og arealplaner. Vi savner i budsjettets folkehelsedel en bedre tilnærming til at samfunnets valg mht. arealplaner og utbygging er en viktig premis for folkehelsestanden.

I kapitlet vil vi fremheve posten *Miljø og helse* (side 98/99) med 1,7 millioner til Folkehelseinstituttets «Verdsettingsprosjekt». Dette arbeidet er en viktig premis i det høyst nødvendige arbeidet med å utvikle nye nasjonale støymål og nye indikatorer for støy i Norge. Det må prioriteres høyt.

Programkategori 10.40, Kap. 740, (s.155)

Her ser vi de samme målene om levekår med god kvalitet iht folkehelse, men forurensning ikke nevnt. En utfordring er nabostøy. En veileder fra Helsedirektoratets er nyttig (s.156).

Styrke kommunelegen. Fra publikums henvendelser til Støyforeningen opplever vi massivt at kommunelegens rolle må styrkes faglig og ressursmessig mht. støy og helse.

8. Oppfølging av FNs bærekraftsmål (s. 339)

FN's globale bærekraftsmål er ingen gullstandard mht. støy. Bl.a bærekraftsmål 3,4 burde inneholdt støymål. Utelatelsen av ordet støy skyldes tekniske årsaker for bærekraftsmål som skal være globale. Ved ukritisk bruk av bærekraftsmålene lages for lave støyambisjoner.

Generalsekretær *Ulf Winther (sign)*

Seniorrådgiver *Steven Gersh (sign)*